

МЯСТОТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ БРОКЕРИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ

Галина Димитрова¹

Резюме

В настоящата статия се очертава мястото на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България. За целта се анализира дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България за 2019г. Разгледана е структурата на премийния приход, реализиран от застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане и на застрахователния пазар по животозастраховане. Очертано е мястото и на водещите застрахователни брокери на застрахователния пазар в България.

Ключови думи: застраховане; застрахователни посредници; застрахователни брокери

JEL: G22

THE PLACE OF INSURANCE BROKERS ON THE INSURANCE MARKET IN BULGARIA

Galina Dimitrova²

Abstract

This article outlines the place of insurance brokers on the insurance market in Bulgaria. For this purpose, the activity of the insurance brokers on the insurance market in Bulgaria for 2019 is analyzed. The structure of the premium income realized by the insurance brokers on the general insurance market and on the life insurance market is considered. The place of the leading insurance brokers on the insurance market in Bulgaria is outlined.

Key words: insurance; insurance intermediaries; insurance brokers

JEL: G22

¹ Доц. д-р Галина Димитрова, катедра „Човешки ресурси и социална защита“, Университет за национално и световно стопанство, galiadm@unwe.bg

² Assos.Prof. Galina Dimitrova PhD, Department Human Resources and Social Protection, University of National and World Economy, galiadm@unwe.bg

Увод

Застрахователите и застрахователните брокери имат обща цел – пласиране на застрахователни продукти на застрахователния пазар.

Основна цел на настоящата статия е да се очертае мястото на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България. За постигане на тази цел се осъществяват редица изследователски задачи, които се структурират в три основни групи: а) обща характеристика на застрахователния пазар в България за 2019 г.; б) анализ на дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България; в) анализ на резултатите на водещите застрахователни брокери на застрахователния пазар в България.

Основен информационен източник са публично достъпни данни на Комисията за финансов надзор (КФН), публикувани в Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2019г. и данни от раздел Статистика на КФН. В контекста на редица специфики в методическите основи на използваните бази данни се налага да се възприемат определени ограничения при анализ на структурата на премийния приход в разнообразни разрези, което е посочено в съответните раздели на настоящото изследване.

Застрахователните посредници имат важна роля за осъществяване на дейността на застрахователните дружества, тъй като чрез тях се реализира голяма част от премийния приход на застрахователния пазар.

Пласментната политика на застрахователното дружество е част от пазарната политика. Основната цел на пласментната политика на застрахователното дружество е да се изясни начинът на дистрибуция (разпространяване), т.е. да се определят както видовете пласмент, така и каналите (пласментните органи и техните функции) за достигане на застрахователния продукт до потребителите.

Основната задача на пласментните органи е пласирането на застрахователния продукт, респективно сключване на застрахователен договор между застрахования и застрахователя.

С пласментната политика трябва да се уточнят видовете пласмент, които ще осъществява застрахователното дружество. В застраховането според вида на осъществяване на връзката (канала за дистрибуция) между застраховател и застрахован могат да се обособят следните видове пласмент:

- пряк пласмент – при него връзката между клиента и застрахователя е пряка, без посредник;
- непряк пласмент – тук връзката между клиента и застрахователя се осъществява от посредник. [1]

Застрахователен посредник е всяко физическо или юридическо лице, което не е застрахователно или презастрахователно предприятие или негов служител, нито посредник, предлагащ застрахователни продукти като допълнителна дейност, и което срещу възнаграждение започва или извършва дейност по разпространение на застрахователни продукти. [2]

Основните видове застрахователни посредници³ са:

- Застрахователни брокери.
- Застрахователни агенти.
- Други застрахователни посредници, в т.ч.
 - застрахователен посредник от друга държава членка, който извършва дейност на територията на Република България при условията на правото на установяване или на свободата на предоставяне на услуги).

В Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20.01.2016г. и на Кодекса за застраховането се предвижда в разпространението на застрахователни продукти да участват и посредници, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност.

Според Кодекса за застраховане застрахователният брокер е търговско дружество или едноличен търговец, вписан във водения от Комисията за финансов надзор регистър, който срещу възнаграждение по възлагане от ползвател на застрахователни услуги извършва застрахователно посредничество, както и по възлагане от застраховател или презастраховател извършва презастрахователно посредничество.

Застрахователните брокери са в пряк контакт със застрахованите и могат да реагират на измененията, които настъпват на застрахователния пазар. Бизнесът се променя непрекъснато и това изисква да има и промяна към изискванията за човешките ресурси [3].

³ Видовете застрахователни посредници са съобразени с изискванията на Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20.01.2016г. и на Кодекса за застраховането

С цел по-голяма защита на ползвателите на застрахователни услуги се повишават изискванията и към човешките ресурси в застрахователния сектор.

Във връзка с Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20 януари 2016г. относно разпространението на застрахователни продукти в България се въвежда изисквания за повишаване на стандарта на знания и компетентност, с които трябва да разполагат застрахователите, застрахователните посредници и техните служители, непосредствено заети с разпространение на застрахователни продукти. В Кодекса за застраховане се заложиха минимални изисквания за професионални знания и умения. Също така е предвидено изискване за повишаване на квалификацията на всеки разпространител на застрахователни продукти, равняващо се най-малко на 15 часа професионално обучение ежегодно.

Основните изисквания към знанията и компетентността на застрахователните посредници са свързани с познаване на предлаганите застрахователни продукти, законодателството, уреждащо разпространението на застрахователни продукти, правилата за уреждането на застрахователни претенции, разглеждането на жалби, застрахователния пазар, приложимите стандарти за бизнес етика, финансова компетентност. Необходимо е също така да притежават знания за оценяване на потребностите на ползвателите на застрахователни услуги. [4]

Застрахователният пазар в България през 2019 г. - обща характеристика

През 2019г. на застрахователния пазар в България извършват дейност 24 застрахователни дружества, извършващи дейност по общо застраховане, 11 застрахователни дружества, извършващи дейност по животозастраховане и 1 презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане и по животозастраховане. По данни на Комисията за финансов надзор на застрахователния пазар в България извършват дейност 335 застрахователни брокери и 7 759 застрахователни агенти.

По данни на Комисията за финансов надзор брутният премиен приход за 2019г. е над 2,9 млрд. лв., като се отчита ръст от 14,8% на годишна база.

На българския застрахователен пазар доминира общото застраховане. За 2019г. съотношението между общото застраховане и животозастраховането е 83% към 17%.

В края на 2019г. застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП се изчислява на 2,45%. Показателят застрахователно проникване в общото застраховане е 2,03%, а застрахователното проникване в животозастраховането е 0,42%.

В края на 2019г. застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението е 419лв. По данни на НСИ за 2019г. броят на населението в България е 6 951 482 души. Показателят застрахователна плътност в общото застраховане е 347лв., а застрахователната плътност в животозастраховането е 72 лв.

По данни на Комисията за финансов надзор през 2019г. на застрахователния пазар в България е реализиран премиен приход от 2 413 209 562 лв. (в т.ч. по активно презастраховане) от застрахователите, извършващи дейност по общо застраховане. На годишна база се отчита ръст на brutния премиен приход от 16%.

На фигура 1 е представена структурата на brutния премиен приход на застрахователите, извършващи дейност по общо застраховане на застрахователния пазар в България за 2019г.

Фигура 1

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Общо застраховане и изчисления на автора

В структурата на общото застраховане водещи застраховки по дял на премиения приход за 2019г. са застраховки: „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС“ – 45,16% и „Застраховки на сухопътни превозни средства, без

релсови превозни средства“ – 27,02%. Като цяло автомобилното застраховане заема пазарен дял от 73%. На трето място по дял на премийния приход е застраховка „Пожар и природни бедствия“ – 11,43%, следвана от „Застраховка на гаранции“ – 4,81%. На пето място е застраховка „Заболяване“ – 2,72%, а на шесто място – застраховка „Злополука“ – 1,82%. Този пазарен дял на застраховка „Злополука“ и застраховка „Заболяване“ е на база премийния приход от застрахователите, извършващи дейност по общо застраховане на застрахователния пазар в България. Премиен приход по застраховка „Заболяване“ и застраховка „Злополука“ реализират и застрахователите, извършващи дейност по животозастраховане и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“, който е представен при отчитането на тяхната дейност. На седмо място по дял на премийния приход е застраховка „Обща гражданска отговорност“ – 1,75%, а на осмо място – застраховка „Помощ при пътуване“ – 1,64%. Останалите застраховки от общото застраховане имат пазарен дял по-малък от 1% и заемат общо пазарен дял от 10,09%.

По данни на Комисията за финансов надзор през 2019г. на застрахователния пазар в България е реализиран премиен приход в размер на 498 733 287 лв. (в т.ч. по активно презастраховане) от застрахователите, които извършват дейност по животозастраховане и застрахователите със смесена дейност. Застрахователите със смесена дейност са застрахователи, които извършват дейност по животозастраховане и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“. На годишна база се отчита ръст на brutния премиен приход от 9%.

На фигура 2 е представена структурата на brutния премиен приход на животозастрахователите в България за 2019г.

Фигура 2

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Животозастраховане и изчисления на автора

От представената фигура може да се направи извода, че най-голям дял от премиения приход има застраховка „Живот и рента“ – 49,08%, следвана от застраховка „Заболяване“ – 21,90% и застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ – 18,31%. Застраховка „Злополука“ е с пазарен дял от 3,66%, следвана от „Женитбена и детска застраховка“ – 1,58%.

Застрахователните брокери на застрахователния пазар в България

По данни на Комисията за финансов надзор през 2019г. застрахователните брокери са реализирали премиен приход в полза на застрахователи със седалище в Република България в размер на 1 549 504 692 лв. Чрез застрахователните брокери е постигнат повече от половината премиен приход на застрахователния пазар в България за 2019г.

На фигура 3 е представена структурата на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане в България за 2019г.

Фигура 3

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Застрахователни брокери и изчисления на автора

Анализът на дейността на застрахователните брокери по общо застраховане на застрахователния пазар в България показва, че преобладаваща част от премиите приходи, реализирани чрез застрахователните брокери са от автомобилното застраховане. По-конкретно: на първо място по дял от премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери е застраховка „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС“ – 54,81% и на второ място - „Застраховка на сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ – 29,03%. На трето място по дял на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери е застраховка „Пожар и природни бедствия“ – 5,02%, следвана от Застраховка на гаранции – 3,01%. На пето място по дял на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери е застраховка „Заболяване“ – 1,82%, а на шесто място – застраховка „Злополука“ – 1,16%. На седмо място е застраховка „Обща гражданска отговорност“ – 1,44%, а на осмо място – застраховка „Помощ при пътуване“ – 0,74%. Делът на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери по останалите застраховки от общото застраховане е 2,97%.

Застрахователните брокери имат много голям дял при реализирането на премийния приход по общо застраховане – 59,91%.

На следващата фигура е представена структурата на премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар по животозастраховане.

Фигура 4

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Застрахователни брокери и изчисления на автора

Анализът на дейността на застрахователните брокери на животозастрахователния пазар в България показва, че преобладаващата част от премийните приходи, реализирани чрез застрахователни брокери са по застраховка „Живот“ и рента с дял от премийния приход от 53,32%. На второ място е застраховка „Заболяване“ – с дял от премийния приход от 27,46%, следвана от застраховка „Злополука – с дял от премийния приход от 4,30%. На четвърто място е застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ – с дял от премийния приход от 3,56%, следвана от „Женитбена и детска застраховка“ – 1,01%.

Застрахователните брокери имат важен дял и при реализирането на премийния приход по животозастраховане и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“ – 20,82%.

В края на 2019г. по данни на Комисията за финансов надзор са вписани общо 335 застрахователни брокери, като спрямо 2018г. (350 застрахователни брокери) броят им е

намалял. В рамките на 2019г. в регистъра на Комисията за финансов надзор са вписани 10 застрахователни брокери, а са заличени 25 застрахователни брокери, тъй като същите са престанали да отговарят на условията за извършване на дейност като застрахователен брокер или не са изпълнявали задължението си да плащат паричните си задължения във връзка с дейността си като застрахователни брокери.

**Анализ на резултатите на водещите застрахователни брокери
на застрахователния пазар в България**

По данни на Комисията за финансов надзор над 1 млрд лв. премиен приход през 2019 г. е реализиран от 20-те водещи застрахователни брокери на застрахователния пазар у нас. Те формират 59,56% от пазарния дял на премиения приход, реализиран чрез застрахователни брокери.

В таблица 1 е представен премиеният приход в полза на застрахователи със седалище в Р. България на 10-те водещи застрахователни брокери на застрахователния пазар в България за 2019г.

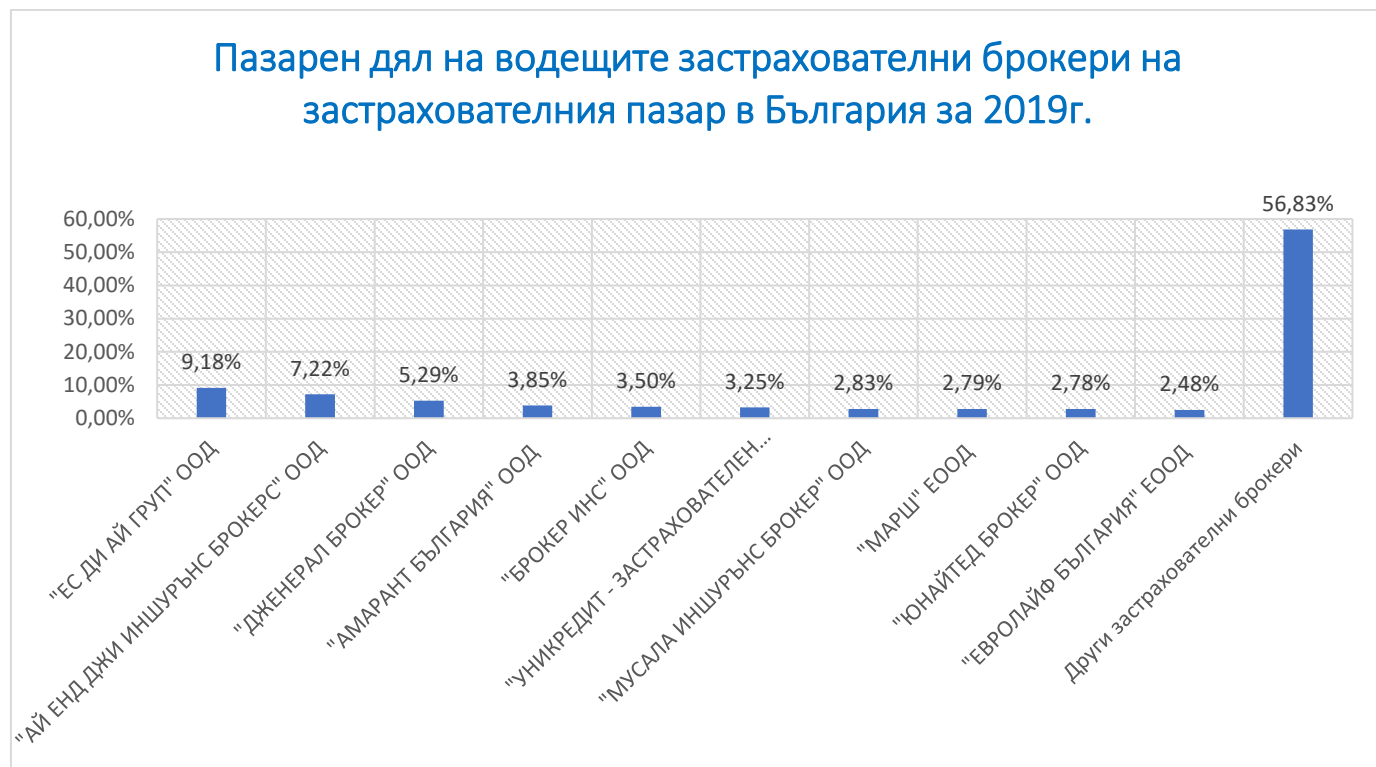
Таблица 1

**Премиен приход на 10-те водещи застрахователни брокери
на застрахователния пазар в България за 2019г.**

№	Наименование на застрахователния брокер	Премиен приход в полза на застрахователи със седалище в Р. България
1	"ЕС ДИ АЙ ГРУП" ООД	142 259 103
2	"АЙ ЕНД ДЖИ ИНШУРЪНС БРОКЕРС" ООД	111 869 442
3	"ДЖЕНЕРАЛ БРОКЕР" ООД	82 003 096
4	"АМАРАНТ БЪЛГАРИЯ" ООД	59 673 606
5	"БРОКЕР ИНС" ООД	54 207 385
6	"УНИКРЕДИТ - ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН БРОКЕР" ЕООД	50 304 283
7	"МУСАЛА ИНШУРЪНС БРОКЕР" ООД	43 792 709
8	"МАРШ" ЕООД	43 157 356
9	"ЮНАЙТЕД БРОКЕР" ООД	43 131 223
10	"ЕВРОЛАЙФ БЪЛГАРИЯ" ЕООД	38 491 078
	Общо /ТОП 10 ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ БРОКЕРИ/:	668 889 281

Източник: данни на КФН

На фигура 5 е представен пазарният дял на водещите застрахователни брокери на застрахователния пазар за 2019г. според данни на Комисията за финансов надзор. Информацията е подготвена на базата на справки от 331 застрахователни брокери, предадени в КФН. Пазарният дял е изчислен на база премиен приход в полза на застрахователи със седалище в Р. България.

Фигура 5

Източник: данни на Комисията за финансов надзор, публикувани в раздел Статистика – Застрахователни брокери и изчисления на автора

От фигурата може да се установи, че първите 10 застрахователни брокери формират 43,17% пазарен дял от премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери за 2019г. Останалите застрахователни брокери формират 56,83% пазарен дял от премийния приход, реализиран чрез застрахователни брокери на застрахователния пазар в България за 2019г.

Още по-голяма е концентрацията при формирането на премиен приход при първите пет застрахователни брокери. Те формират 29,04% пазарен дял от премийния приход, реализиран чрез застрахователни брокери.

За 2019г. в челната тройка на застрахователните брокери по пазарен дял на застрахователния пазар в България са:

- „Ес Ди Ай Груп“ООД – 9,18%;
- „Ай Енд Джи Иншурънс Брокерс“ООД – 7,22%;
- „Дженерал Брокер“ООД – 5,29%;

На първо и второ място сред застрахователните брокери са „Ес Ди Ай Груп“ ООД и „Ай Енд Джи Иншурънс Брокерс“ ООД. Спрямо предходната година те затвърждават лидерските си позиции на застрахователния пазар в България. За 2019г. те са единствените застрахователни брокери, които реализират премиен приход от над 100 млн. лв.

Третата позиция се заема от „Дженерал Брокерс“ ООД, който значително подобрява своето представяне спрямо предходната година.

Водещите три застрахователни брокери формират 21,69% пазарен дял от премиения приход, реализиран чрез застрахователни брокери на застрахователния пазар в България.

Основни изводи

На базата на анализа на дейността на застрахователните брокери на застрахователния пазар в България за 2019г. могат да се направят следните по-важни изводи:

- ✓ Застрахователните брокери заемат водещо място на застрахователния пазар в България за 2019г.
- ✓ Делът на премиите приходи, реализирани чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар за 2019г. е 53,21%.
- ✓ Делът на премиите приходи, реализирани чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар по общо застраховане за 2019г. е 59,91%.
- ✓ Най-голям дял от премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери в структурата на общото застраховане заема застраховка „Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС“ – 54,81%.
- ✓ Делът на премиите приходи, реализирани чрез застрахователните брокери на застрахователния пазар по животозастраховане за 2019г. е 20,82%.
- ✓ Най-голям дял от премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери в структурата на животозастраховането заема застраховка „Живот“ и рента – 53,32%.
- ✓ Пазарният дял на 20-те водещи застрахователни брокери е 59,56%, на 10-те водещи застрахователни брокери – 43,17%, на 5-те водещи застрахователни брокери – 29,04%, на 3-те водещи застрахователни брокери – 21,69%.

- ✓ Като трайни лидери сред застрахователните брокери на застрахователния пазар се очертават „Ес Ди Ай Груп“ ООД и „Ай Енд Джи Иншурънс Брокерс“ ООД.

Заключение

Застрахователните брокери заемат водещо място при реализиране на премийните приходи на застрахователния пазар в България. Като основни причини за водещата им позиция на застрахователния пазар могат да се открият:

- ✓ Застрахователните брокери работят с много застрахователни дружества и предлагат голям избор от застрахователни продукти.
- ✓ Ползвателите на застрахователни услуги получават актуална, компетентна и своевременна информация от застрахователните брокери, която да ги подпомогне да сключат застрахователни договори при най-добри условия.
- ✓ Застрахователният брокер извършва анализ на застрахователните рискове, на предложенията за застрахователно или презастрахователно покритие, предоставя консултантски услуги, договаря условията, сключва застрахователния или презастрахователния договор, следи сроковете за подновяване на договорите.
- ✓ Застрахователният брокер съдейства на ползвателя на застрахователни услуги при уреждането на претенциите при настъпване на застрахователно събитие.
- ✓ Обучението и развитието на човешките ресурси в организациите е процес на усъвършенстване на знанията, уменията, нагласите и поведението (компетенциите) на заетите да изпълняват на изискваното (вкл. нарастващо) равнище настоящи и бъдещи (вкл. нови, по-сложни и по-отговорни) работни задължения. [5] Повишените изисквания към знанията и компетентността на застрахователните брокери, както и изискванията за постоянно професионално обучение и развитие спомага те да изпълняват задълженията си на подходящо равнище.

Успешното сътрудничество между застрахователите и застрахователните брокери води до активно разпространяване на застрахователни продукти на застрахователния пазар и увеличаване на премийния приход.

Използвана литература

1. Драганов Хр., Й.Близнаков, Г.Димитрова, Застрахователен пазар, Тракия – М, С., 2001, стр. 190 (Draganov Hr., Y.Bliznakov, G.Dimitrova, Zastrahovatelyen pazar, Trakia – M, S., 2001, str. 190)
2. Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20.01.2016 относно разпространението на застрахователни продукти (Direktiva (ES) 2016/97 na Evropeyskia parlament i na Saveta ot 20.01.2016 otnosno razprostraneniето na zastrahovatelyni produkti)
3. Апостолов В., Одитът на човешките ресурси-важно условие за успешното функциониране на системата за управление на човешките ресурси, списание „Вътрешен одитор“, бр.3, 2019, стр.39 (Apostolov V., Oditat na choveshkite resursi-vazhno uslovie za uspehното funktsionirane na sistemata za upravlenie na choveshkite resursi, spisanie „Vatreshen oditor“, br.3, 2019, str.39)
4. Димитрова Г., Застрахователните посредници като част от системата на човешките ресурси на застрахователното дружество, списание „Индустриални отношения и обществено развитие“, бр.2, 2020, стр. 79 (Dimitrova G., Zastrahovatelynite posrednitsi kato chast ot sistemata na choveshkite resursi na zastrahovatelyното druzhestvo, spisanie „Industrialni otnoshenia i obshtestveno razvitie“, br.2, 2020, str 79)
5. Атанасова М., Обучение и развитие на човешките ресурси в организацияте, Авангард Прима, С., 2015, стр. 6 (Atanasova M., Obuchenie i razvitie na choveshkite resursi v organizatsiite, Avangard Prima, S., 2015, str.6)
6. Димитрова Г., Оптимизиране на длъжностите в застрахователното дружество, Авангард Прима, С., 2010 (Dimitrova G., Optimizirane na dlazhnostite v zastrahovatelyното druzhestvo, Avangard Prima, S., 2010)
7. Димитрова Г., Регулиране на дейността на застрахователните брокери в България, списание „Панорама на труда“, бр. 2, 2020, стр.26-42 (Dimitrova G., Regulirane na deynostta na zastrahovatelyните brokeri v Balgariya, spisanie „Panorama na truda“, br. 2, 2020, str. 26-42)
8. Драганов Хр., П. Андасаров, Кратка застрахователна енциклопедия, Застраховател-прес, С., 2009 (Draganov Hr., P.Andasarov, Kratka zastrahovatelyna entsiklopedia, Zastrahovately-pres, S., 2009)

9. Сборник от конференция „Застраховането и осигуряването в условията на глобална финансова криза - решения за България и Европейския съюз“, Авангард Прима, С., 2009 (Sbornik ot konferentsiya „Zastrahovaneto i osiguryavaneto v usloviyata na globalna finansova kriza - resheniya za Balgariya i Evropeyskiya sayuz“, Avangard Prima, S., 2009)
10. Кодекс за застраховането, Сиби, С., 2020 (Kodeks za zastrahovaneto, Sibi, S., 2020)
11. Годишен отчет за дейността на Комисията за финансов надзор за 2019г. (Godishen otchet za deynostta na Komisiyata za finansov nadzor za 2019g.)
12. <https://www.fsc.bg>